

Στάθηκαν ανήσυχοι και ξέταζαν τὸν οὐρανό.

— Πολλή μαυρίλα πλάκωσε !

— Μαύρη σὰν καλιακούδα !

— Σὰ νύχτα πᾶρῳρη ἀπλώνεται 'σ τὴ γῆ,

— Πάει καὶ τὸν ἥλιο νὰ σκεπάσῃ, πρὶν κρυφτῇ.

— Νῆλαι κάλλιό βροχὴ καλοδεχούμενη.

— Κ' ὄχι νεροποντὴ, ποῦ νὰ μὴν ἀφήσῃ σπειρὶ 'σ τὸ χῶμα !

— 'Ο Θιὸς νὰ γλύσῃ τοὺς φτωχοὺς !

— 'Απὸ τὴν ἰδίαν ὀργὴν του ἄς τοὺς φυλάξῃ !

— Τί, ἂν σπείραμε. ἂν ὀργώσασκε, καὶ δὲ μᾶς ἀγαπήνῃ !

— Μὴ σπείρας, μὴν ὀργώνῃς, καὶ ἄς σὲ βοηθήσῃ. 'Ὡς, Μαυροῦλη, ὦς !

— 'Η γῆ καὶ μ' ἐντὶ λόγῳ του φέρνει καρπὸ. 'Ὡς, Κοκκίνῃ, ὦς !

Κ' οἱ ζευγολάτες, ξανάρχισαν τὸν ἔργον τους με νεῖαν ὀρμήν. 'Αἰσῶνα ὅμως παράτησαν καὶ χειρολάβα καὶ βουκέντρα. Κ' ἐκράζαν βλέποντας 'σ τὸν οὐρανόν.

— Αὐτὸ δὲν εἶναι σύνεφο. αὐτὸ δὲν εἶναι ἀντάρα !

— Μήτε κ' ἡ κόρη τοῦ παππᾶ, ποῦ ἔρχετ' ἀπὸ τ' ἀμπέλι !

— Κοπάδια κορακιῶν ! Μαύρα μηνύματα σ' τὸν κόσμον !

— Τρέμω ὄχι τὸ μήνυμα, τρέμω τὸ μηνυτὴ.

— Πῶς σκέπταν τὸν οὐρανόν ! Θανατικὸ μαντεύουν.

— Μακρὸν ἀπὸ τὰ χωράφια ἡ πείνα τοὺς, 'γίαντ' εἶναι μάντεμα κακοῦ !

— Πῶς σκοτίζουν καὶ πῶς δέρονται ! Πόλεμον θάχουμε.

— Εἰρήνην 'σ τοὺς σπόρους τοὺς ριγμένους ! Τ' ἄλλα δὲν τα βιάζονται.

— 'Ο, τι γράφῃ δὲν ξεγράφῃ. Φτάνει πειὰ τ' ὀργῶμα !

Κι' ὁ ἕνας ζευγολάτης ἄρχισε νὰ λύνῃ τὰ λουριά, γιὰτὶ καὶ ὅλα νύχτωνε, καὶ νὰ φορτώνῃ τ' ἄλτρι του 'σ τὰ βόδια, με σκοπὸ ν' ἀποσώσῃ κῆριο τὸ διβόλισμα. 'Ὅμως ἄς εἶχε καὶ ὁ ἥλιος βασιλέψῃ, καὶ ἡ νύχτα ἄς ἔρχονταν σπουδαστικὴ 'σ τὸν κάμπο ἐκείνον τὸ βαθύν. ὁ ἄλλος ζευγολάτης δὲν ἔδειχνε σκοπὸ νὰ πᾶσῃ πρὶν ἀποδιβόλισῃ ὁλότελα. 'Ηθελε ἡ ἄλλη μέρα ναῦρε, τὸ σπῆρο του κομμένον καλὰ 'σ τὴ γῆ. Μ' ἀντρίκειν ἀπόρρητα, ποῦ ἄστραφτε 'σ τὴν ὄψιν καὶ 'σ τὴ ματιὰ του, κεντούσε τὰ καματερά καὶ κυβερνοῦσε τὸ ζυγάλιστρο καὶ σκαλοῦσε.

Καὶ τώρα τ' ἀμέτρητα κοπάδια τῶν κορακιῶν, σμιγμένα 'σ ἕνα ἀπέραντο κοπάδι, ἔφτασαν, ἀπλώθηκαν σὰν κύμα θεόρατο πλημμυρισμένου ποταμοῦ, χύνοντας γύρω τὸ ροδέρημα τῆς μυριόλαλης κραυγῆς του. Κάνοντας ἄργα καὶ ὅλο ἄργότερον τὸ πέταμά τους, ἦρθαν καὶ ἰσοζύγιασαν 'σ τὴ νύσπαρτη πεδιάδα σὰ σύνεφο βαρύφορτο, ἑτοιμοὶ νὰ ξεσπάσῃ. Αἰχτάρᾳ ἔδερνε τοὺς δόλιους καματάρηδες ' ἴσω καὶ ἡ γῆ ἀκόμα ἐνοιώθη κάποιον παλμό 'σ τὰ στῆθια, πόνο γιὰ τὰ παιδιὰ της. 'Ὅλων τὰ πρόσωπα γυμμένα κατὰ τὸν οὐρανὸ ἔδειχναν τὸ φόβο τοῦ θανάτου. Τάχα ὃ' ἀκούουθῆσαν τὸ ταξιδεὶ τοὺς τὰ σταροράχα ὄρνια, τὰ λιμασμένα ἀπὸ τὸ μάκρμα τοῦ ταξιδιοῦ, ἢ θὰ πέσουν 'σ τὰ χωράφια ; Καὶ τότε ἰλοῖμονο 'σ τὴν ἀμοιρὴ ἀργατεία ! Κ' οἱ ἐλπίδες χάνονταν καὶ οἱ κόποι οἱ τόσοι ! Μαύρο σὰν τὸ σύνεφο τῶν κορακιῶν ἀπλώνονταν ἀπανουθεῖο τοὺς τὸ φάντασμα τῆς δυστυχίας καὶ τῆς πείνας.

Καὶ τὰ κοράκια πάλι εἶχαν διαλυθῇ 'σ ἀμέτρητα μικρότερα κοπάδια καὶ ἔφεραν γύρους καὶ ἐκράζαν ἀνῆσυχα, σὰ νὰ σκέφτονταν κάτι καὶ νὰ φιλοτιμοῦσαν. Κι' ὅσο ἡ νύχτα ἀπλώνονταν, τόσο κατέβαιναν πειὸ χαμηλά. Κ' ἡ νύχτα τᾶκρυψε μέσ' τὴν ἀγκυλιά της καὶ ἀκόμα ἐκεῖνα ἔσκουζαν τρομαχτικά καὶ ἦσαν τῶν φτερουγιῶν τους τ' ἀνεμῶδαρμα σὰν τοῦ βορείου τὸ πέρασμα ἀπὸ πευκοφυτεμένο λόγγο.

Τὴν αὐγὴν τ' ἀνήμερα πουλιὰ ἦσαν πεσμένα 'σ τὰ χωράφια. Κ' ἔδοσαν ἰτάρχα καὶ κοκκολογοῦσαν τὸ σπαρμένο σιτάρι καὶ κριθάρι. Μαύριζε ἀπ' αὐτὰ ὁ τόπος καὶ ὀρνυοῦσε ἡ ἀμοιρὴ ἀργατεία. Κι' ὅλοι ἔμεναν με χέρια σταυρωμένα καὶ ἀγνάντευαν τὴν σφοδρά. Κι' ὅσοι ἦσαν τυχεροὶ καὶ εἶχαν διβόλισῃ, εἶχαν μικρὴ παρηγοριά. Κι' ὅσοι εἶχαν βολοκοπήσῃ, εἶχαν τρανὴ χαρὰ. Μπορεῖ τότε 'σ τὴν πείνα τους ν' ἀφῆσαν τὰ πουλιὰ καὶ λίγους σπόρους. Οἱ ἄλλοι ὅμως ποῦ ἔσπειραν καὶ δὲν ἔφτασαν νὰ διβόλισουν, κάθισαν καὶ ἐκλαίγαν τὴν μοῖραν τους. Καὶ πάλι ὅσοι δὲν εἶχαν σπείρῃ ἀκόμα ὁλότελα, δὲν ἤξεραν ἂν πρέπει νὰ χαίρωνται ἢ νὰ κλαῖν. Γιατὶ πόσον καιρὸ ἤμειναν ἐκεῖ τάχα ἀπλωμένα τὰ πουλιὰ ; (τὰ χόρταιναν καὶ θὰ ξαναπετοῦσαν νὰ φέρουν τὴν τρομάρα τῆς ὄψιν τους καὶ ἄλλου, ἢ θὰ σταφνίζονταν σὰν καλοὶ νοικοκυραῖοι καὶ δὲ θὰ ματατόπιζαν πειὰ ὅλο τὸ χειμῶνα ;

Ἀπὸ τοὺς δύο συνορίτες ὁ ἕνας, βλέποντας τὴν δυστυχίαν ποῦ τὸν ἤρε, θέλησε ν' ἀποσώσῃ τὴν σπορά καὶ τὸ διβόλισμα καὶ ὕστερα ἄς γίνονταν τοῦ ἑσῶ τὸ θέλημα. Βάλλθηκε λοιπὸν ν' ἀποσπείρῃ,

ἀλλὰ τότε τὰ κοράκια ἔπασαν ἀπάνου του καὶ τοῦ ἄρπαζαν τὸ σπῆρο μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια. 'Ὅσο νὰ σπείρῃ μίαν ἀπλοχερίαν, ἦταν καὶ ὅλα φαγωμένη. Σὰ δαιμονισμένα τὰ πουλιὰ ζητοῦσαν μέσ' τὸ χῶμα τὰ σπείρια. Καὶ φαίνονταν νὰ μὴ χορταίνοντο ὅσο ἔτρωγαν. Τότε καὶ ὁ γνωστός παράτησε κάθε δουλειὰ καὶ παραδόθηκε 'σ τῆς μοῖρας τὴν ἀπόραστη.

— Καλὰ τὸλεγα 'γὼ ! εἶπε. 'Ηταν σφοδρὰς σημάδια αὐτὰ τὰ κοράκια ! Χαλασιὰ 'σ τὴ φτώχεια !

'Ο ἄλλος συνορίτης εἶχε 'σ τὸ νοῦ νὰ παλαίψῃ πρὶν περαδοθῇ. 'Εξεψε γοργά, πρὶν καλοπῆξῃ ἀκόμα, τὸ βωλοκόπι του καὶ πᾶτησε καλὰ τὸ χῶμα, τὸ σπαρμένο καὶ διβολισμένο ἀπὸ χιτῆς. 'Υστερὰ ἔπιασε τὸ ντουφέκι καὶ ἄρχισε νὰ σκοτώνῃ τὰ κοράκια. Καὶ τὰ κάρφωνε σὲ ξύλα καὶ τᾶκανε τσιγάτρα τῶν ἄλλων κορακιῶν. Καὶ σκότωνε καὶ σκότωνε. 'Ὅμως δὲν μποροῦσε ὅλα νὰ τὰ ξεπατώσῃ. Γι' αὐτὸ, νύχτα με νύχτα, ἐνῶ τὰ ὄρνια ἔφευγαν καὶ φώλιαζαν γύρω 'σ τὰ βουνά, ἔσπειρε, διβόλησε καὶ βωλοκόπησε ἄλλη μιὰ φορὰ. 'Εἴτσι, μ' ὅσα καὶ ἂν φάντ' ἀνήμερα πετούμενα, θὰ μείνῃ καὶ κάτι μέσ' τὴ γῆ. Κ' ἡ γῆ ξέρεῖ αὐτὸ τὸ λίγο νὰ τὸ καποττίσῃ !

Τέλος, ὕστερ' ἀπὸ μέρες καὶ βδομάδες, σηκώθηκαν μιὰ μέρα τὰ κοράκια, ἔστησαν χορὸ ψηλὰ 'σ τὸν οὐρανόν, ἐκράζαν περίγυρα τῆς νίκης τους τὸ θρίαμβο καὶ μπῆκαν πάλι σὲ δρόμο γι' ἄλλα μέρη. Τότε ἄρχισε καὶ ὁ σπῆρος, ὅσος γλύτωσε, νὰ ξεπετιέται καὶ ἡ γῆ ἀνθοπρατίνιζε κάπου καὶ κάπου. Κι' ἀπὸ τὰ δύο χωράφια ἐκεῖνα, τὰ συναύλακα, τὸ ἕνα ἀνθίσε καὶ κάρπισε καὶ ἦταν χαρὰ 'σ τὸ νοικοκυρὸν του καὶ περηφάνεια καὶ τ' ἄλλο ἔμεινε γυμνόν, ξερὸ, κλάμα καὶ ἀπελπιτικὸν 'σ τὸ δικὸν του ἀσέντη.

23 τοῦ Ἀπριλίου 1903.

Γ. ΒΑΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΚΑΙ ΒΥΘΙΣΘΗΚΑ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Ἐπάνω στὸν Ἀχαρνόδοντί μου ἔκαμα σχέδια διάφορα. . . . Νὰ δοξασιθῶ καὶ νὰ διορθώσω τὸν κόσμον. 'Η ἱστορία, ἔλεγα, θ' ἀναφέρεται τὸ ὄνομά μου. . . μέσα στὸ βιβλίον τῶν Θεῶν.

Καὶ ὥσάν νὰ με «διησθάνετο» ὁ Ἀχαρνόν, ἔτρεχε ἀνάμεσα στὰ χωράφια με ὅλη τὴν ἄρρωστη χαρὰ του.

Ἐξαφνὰ στὸ δρόμο μου ἀπέναντα τρία κορίτσια ποῦ κρατοῦσαν μπρῶς στὰ στῆθια

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

15

Τ' ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

Ἐπὶ πρῶτον βέβαιον νὰ βίλω πολλοὺς τίτλους παρμένους ἀπ' τοὺς ξένους καὶ νὰ ὑποστηρίξω πρὸ γὰρ τὰ ὅσα εἶπα. Μὴ ὅμως πῶς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας μετὰ τὰ πολλὰ τὰ λέει καὶ μετὰ τὰ λίγα. Καὶ εἶδον ἀπ' αὐτὸ ἡ τέχνη εἶναι πολὺ ἀπαιτητικὴ σήμερον καὶ δὲν ἐπιτρέπει διεικδυτικὰς ἀμοιούργους σὲ τίτλους ἀκόμα. Τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ Χάουπμαν τοῦ ἔφαλιν ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια τὸν ἀνακαλλόμενον. Ἦταν κάποιος ἄλλος Γερμανὸς ἀνακάλυψε μέσθ' στὴ «Βουλγαρικὴν Κεμπάναν» ἢ «τὴν Ἀνάλυψιν τῆς Ἀνάλυσης» — δὲ θυμῶν καλὰ — μερικὸς τίτλος παρμένους ἀπὸ τὸ Σκισπηρ. Καὶ προσπαθῶν νὰ δικαιολογηθῇ ὁ Χάουπμαν, μετὰ οἱ συμπαινώσεις του δὲν τοῦ τὸ συγχώρησαν καὶ αὐτὸ δὲν τὸν ζημίωσε καὶ λίγο στὴ συνείδησίν του.

Ἐῖθ' ἀπ' τοὺς ξένους ὁ κ. Γρυπάρης ἔβαλε στὰ ποιήματά του καὶ μερικὸς τίτλους ἀπ' τοὺς ἀρχαίους. 'Ελληνας, ποῦ τοὺς ἀνάλογους τοὺς τοὺς βρίσκουμε στοὺς ξένους ποιητὰς ποῦ ἀνᾶφερα παρὰ πῶς. Κι' αὐτὸ μᾶς δίχνης ἄλλη μιὰ φορὰ, πῶς ἐνῶ ἔχομε τὸ θησαυρὸ μπροστὴν μας δὲν ξέρουμε νὰ τὸν ξεματᾶλλετοῦμε, παρὰ περιμένουμε ἀπὸ ἄλλους νὰ μᾶς ἀνοίξουν τὰ μᾶτις καὶ τὸ δρόμο.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ποῦ ἐφάνηκε ὁ κ. Γρυπάρης, μᾶς ἦρθε μῆνυμ' ἀπ' τὴν Πόλιν ὅτι καὶ δεύτερος γερὸς ποιητὴς ἐπρόβαλλεν ἐκεῖ. Κ' ἦταν αὐτὸς ὁ κ. Ἀγγ. Σημηριώτης. 'Η ποιητικὴ του συλλογὴ λέγονταν «Θινάσιμα». Στὸν τίτλον αὐτὸν μπορεῖ κανένας νὰ βάλῃ καὶ τὴ λέξιν ἁμαρτήματα γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ καλὰ τὸ βιβλίον, ποῦ μᾶς ἐγνωρίσε μ' ἕνα πολὺ ἀπόκοτο τρόπο τὴν ψευτιὰ καὶ τὴν ἀνελευθέρειαν στὴν τέχνη. Μὲ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἄλλως, ἀφοῦ ποιητὴς ποῦ μερικοὶ τοῦ ἤσαν νεῦρα καὶ ζωὴ, γράφει τὸ 1896 σὲ καθαρῶς γλῶττα στίχους σὰν αὐτοῦ:

Ἦ παρθένη, εἰς μέντας στίχους
γλυκυτέρους τοῦ μέλιτος, φίλη,
τὰ ὠχρὰ μου θὰ σ' εἰπωσι χεῖλη
τῆς ψυχῆς μου τοὺς προστάντας ἄχρους.

ἢ σὰν αὐτοῦς :

Ὅπως ὥστε τὸ πᾶν μελωδία
καὶ ἀνεκφράστος ἔσται γλυκύτης,

ὅταν στέν' ἡ κιθάρα μου, ἥτις
παραχόρδως νῦν μέλλ' ἡ ἀγία !
ἢ σὰν αὐτοῖς τοὺς προχρηματικὰ ἀμειψίτους :
'Ο δούτης τὰς ξηρὰς ἀκτὰς ἀφῖνον τῆς Καλύμνου
τὸ ἐρυθρὸν κοράλλιον τοῦ πόντου ἀλειούει
εἰς φρίκην ὑποβρύχιοι ἀβύσσου ἀποκρήμνου
ἢν καὶ χαρίτας εἰδεχθῆς συχνότατα ἰσπεύει
ὠίλετε καὶ ἄλλους : χορτάστε τους !
ὦ μόλις σὲ εἶχον γνωρίσει καὶ ἡ ὥρα
νὰ φύγω μ' ἐδίχεν, οἶμοι ! νὰ φύγω ! (οἶμοι !)
Εἰσέτι ἁλῶν ἕνα στόνον συμπνίγην,
τοῦ πλοίου ἀπῆρεν, ἀπῆρεν ἡ πρῶρα !
Φανταστῆτε πλοῖον ποῦ «ἀπαίρει ἡ πρῶρα» του.
'Ἄμ' ἡ πρῶμα του τί ἔκανε ;

Μονάχα τὸ πῶς ὁ ποιητὴς αὐτὸς γράφει — ἡ ἔγραψε τότε καὶ μένο — σὲ καθαρῶς εἶναι ἔκτατο γιὰ νὰ μᾶς πεῖ ὅτι τὸ ἔργο του δὲ ὄχταν τίποτε ἄλλο παρὰ ψευτιὰ. Δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἄλλως. Τῶχαι ἡ γουρσοῦτικὴ ἢ καθαρεύουσα νὰ συνοδεύει πάντα τὸ φέμα. Καὶ νὰ ἡ ἀπόδειξις γιὰ τὴν ποιητὴν αὐτὴν.

Στὸν πρόλογόν του λέει : «Τὸ καὶ ἡμᾶς προσπαθήσαμε νὰ μὴ μιμηθῶμεν κανένα ἐκ τῶν ποιητῶν δημογλώσσων τε καὶ ξένων, οὐδ' οὐχὶν ἀνέγνωμεν». 'Η ἀποβολὴ αὐτῆς τοῦ ποιητῆς στὸν ἀναγνώστη γιὰ νὰ τοῦ ἀναγνωρίσῃ, ἀμέσως τὴν πρωτοτυπίαν, κάνει τὸν πρὸς προσεχτικὸν νὰ ὑποψιαστῇ ὅτι καὶ τρέχει. Κ' ἡ ὑπόψις του αὐτῇ δὲ ἦναι ἡ

